

AİHM
ADNAN ÖZDEMİR -TÜRKİYE DAVASI

İçtihat Metni

ADNAN ÖZDEMİR -TÜRKİYE DAVASI

İKİNCİ DAİRE

(Başvuru no:4574/06)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

20 Mayıs 2010

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (4574/06) no'lu davanın nedeni, T.C. vatandaşı Adnan Özdemir'in (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 05 Ocak 2006 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuran, Van Barosu avukatlarından A. Bayar tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran, 1983 doğumludur ve Van'da ikamet etmektedir.

29 Haziran 2005 tarihinde, başvuran, askerlik hizmeti sırasında yakalandığı Hepatit B hastalığı nedeniyle Ankara Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde tazminat davası açmıştır. Başvuran, 150.000 TL (söz konusu dönemde yaklaşık 93.015 Euro) maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvuran, mahkeme harcını ödeyecek ekonomik durumu olmadığı gerekçesi ile adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvuran, muhtarlık tarafından düzenlenen fakirlik belgesini belge olarak sunmuştur.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, başvuranın avukatını, yargılama masrafı olarak 2.042 TL (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 1.265 Euro) olan pul harcının ödenmesi gerektiği hususunda bilgilendirmiştir.

13 Temmuz 2005 tarihinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 465. maddesinde belirtilen koşulları karşılamadığı gerekçesi ile başvuranın adli yardım talebini reddetmiştir. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, mahkeme harcının otuz gün

içerisinde yatırılmaması durumunda davanın açılmamış sayılacağını belirtmiştir. Karar gerekçelendirilmemiştir.

19 Temmuz 2005 tarihinde, başvuranın avukatına ödeme emri gönderilmiştir. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, otuz gün içerisinde başvuran tarafından harcın yatırılmaması durumunda davanın açılmamış sayılacağını hatırlatmıştır.

Başvuran, sözkonusu miktarı ödeyememiştir.

1 Eylül 2005 tarihinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, mahkeme harcının ödenmesi talebini yinelemiştir.

9 Kasım 2005 tarihinde, mahkeme harcı ödenmediğinden Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, davanın açılmamış sayılmasına hükmetmiştir.

HUKUK

Başvuran, mahkeme harcı ve adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde sorumluluk davası açma imkanından yoksun bırakılmasından şikayetçidir. Bu konuda başvuran, AİHS'nin 3. , 6. ve 13. maddelerinin ihlal edildiği kanaatindedir.

Hükümet, mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını ve zımnen kabul edilmiş bazı sınırlamalara tabi olabileceğini zira erişim hakkının doğası gereği, devlet tarafından bir düzenleme gerektirdiğini hatırlatmaktadır. AİHS'nin 6/1 maddesi davacıların "medeni hak ve yükümlülüklerine" ilişkin kararlar hakkında mahkemeye erişim hakkını etkin bir biçimde güvence altına almakta ise de bu hususta kullanılacak araçların seçimini devlete bırakmaktadır. Mahkemeye erişim hakkına getirilen kısıtlama, meşru bir amaç taşıdığı ve kullanılan araçla amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi mevcut olduğu sürece AİHS'nin 6/1 maddesine uygun düşer. Sözkonusu sınırlama mali nitelikte olabilir. Adaletin tecellisi bir kişinin mahkemeye erişim hakkına maddi kısıtlamalar getirilmesini haklı kılabılır. Mahkemelere yapılan taleplere ilişkin masrafların ödenmesi gerekliliği, AİHS'nin 6/1 maddesi anlamında mahkemeye erişim hakkının sınırlaması olarak kabul edilemez.

Hükümet, mahkeme harcı miktarının ve başvurana adli yardım talebinin reddedilmesinin iç hukuka uygun olduğunu savunmaktadır. Hakimler başvurana adli yardım yapılmasına gerek olmadığına kanaat getirmişlerdir. Zira başvuran, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 465. maddesi uyarınca talebinin yerindeliliğini gösteren bir kanıt sunmamıştır. Hükümet, başvuranın bir avukat tarafından temsil edildiğini, dava sırasında bir kişiyi ücretsiz olarak temsil eden bir avukatın baroyu bilgilendirmesi gerektiğini ancak mevcut davada böyle bir durumun sözkonusu olmadığını kaydetmektedir. Hükümet, başvuranın, avukat tutmak için yeterli geliri olduğu dolayısıyla mahkeme harcını da ödeyebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Hükümet'e göre, adli yardım talebinin reddi, özüne halel getirecek şekilde ve düzeyde başvuranın mahkemeye erişim hakkını sınırlandırmamıştır.

Başvuran, Hükümet'in argümanlarına itiraz etmekte ve iddialarını yinelemektedir.

AİHM, başvuranın şikayetini AİHS'nin 6/1 maddesi açısından inceleyecektir (bkz, bu bağlamda, Sabri Aslan ve diğerleri- Türkiye, başvuru no: 37952/04, 15 Aralık 2009, Serin-

Türkiye, başvuru no: 18404/04, 18 Aralık 2008 ve Ciğerhun Öner-Türkiye, başvuru no: 33612/03, 20 Mayıs 2008).

Kabuledilebilirlik ile ilgili olarak, AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

Esas ile ilgili olarak, konuya ilişkin genel ilkeleri açısından AİHM, yerleşik içtihadına atıfta bulunmaktadır (sözü edilen Bakan).

Mevcut davada, AİHM, mahkeme harcının ödenmemesinin, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin davanın açılmamış saymasına yol açtığını gözlemlemektedir. İstenilen mahkeme harcı miktarı 2.042 Türk Lirası idi (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 1.265 Euro). AİHS'nin amacının teorik ya da hayali hakları değil gerçek ve etkili hakları korumak olduğunu (Artico-İtalya, 13 Mayıs 1980) göz önüne alan AİHM, ilgili ekonomik veriler açısından, sözkonusu miktarın başvurana aşırı yük yüklediği kanaatindedir. Nitekim muhtar tarafından başvuranın adına düzenlenen fakirlik belgesi başvuranın maddi durumunu belirlemek için yeterli olmuştur. Ayrıca, başvuranın bir avukat tarafından temsil edilmesi, başvuranın yargılama masraflarının tamamını karşılayacak imkanlara sahip olduğunun göstergesi değildir. Başka bir deyişle , Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin değerlendirmesinde fakirlik belgesini göz önüne alması gerekirdi; oysa mevcut davada böyle bir durumun sözkonusu olmadığını tespit etmek gerekmektedir. Ayrıca Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kararı hiçbir şekilde gerekçelendirilmemiş olduğundan, başvuranın durumu etkili ve somut bir incelenmemiştir. (bkz, aynı bağlamda, sözü edilen Serin, ve sözü edilen Ciğerhun Öner).

Ayrıca AİHM, ilk derece mahkemesi tarafından yargılamanın ilk safhasında adli yardım talebinin reddedilmesinin, başvuranı, davasının bir mahkeme önünde görülme imkanından tamamen yoksun bıraktığını tespit etmektedir.

Dolayısıyla sözkonusu unsurlar göz önüne alındığında AİHM, Adnan Özdemir'in, Ankara Yüksek İdare Mahkemesi'ne somut ve etkili erişim hakkından faydalanamadığı kanaatindedir.

Dolayısıyla AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

AİHS'nin 41. maddesinin uygulanması ile ilgili olarak, başvuran, 100.000 TL (yaklaşık 45.500 Euro) maddi tazminat talep etmektedir. Ayrıca başvuran, 150.000 TL (yaklaşık 68.250 Euro) manevi tazminat istemektedir. Başvuran, yargılama masraf ve giderlerinin de ödenmesini talep etmekte ancak rakam belirtmemekte ve belge sunmamaktadır.

Hükümet, sözkonusu iddialara itiraz etmektedir.

Maddi tazminat ile ilgili olarak AİHM, ilke olarak, AİHS'nin 6/1 maddesi ile güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin telafisi için en uygun yolun başvuran isteği üzerine ve uygun zamanda başvuranın davasının görülmesi olacağını hatırlatmaktadır (bkz, aynı anlamda, sözü edilen Mehmet Suna Yiğit).

Manevi tazminat ile ilgili olarak, AİHM, hakkaniyete uygun olarak, başvurana 3.000 Euro ödenmesine hükmetmektedir.

Belirtilen bir miktarın olmaması ve belgelendirilmemesi nedeniyle AİHM, yargılama masraf ve giderlerine ilişkin talebi reddetmektedir.

AİHM, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesinin uygun olacağına hükmetmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna;

2. AİHS'nin 6/1 maddesinin ihlal edildiğine;

3. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından başvurana her türlü vergiden muaf tutularak 3.000 Euro manevi tazminat ödenmesine;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üçpuan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

4. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin reddine;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 20 Mayıs 2010 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.